

Kjak

Færøernes Lagting er etnisk rensset

Er der repræsentativt demokrati på Færøerne, når blodsband bestemmer om man kan blive opstillet?

Ole Wich

På Færøerne er der en lang tradition for at føle sig forbigået. Der er ikke grænser for, hvor meget menige færinger og det færøske politiske system kan hyle op om manglende færøske rettigheder og muligheder for at være repræsenteret på den internationale scene. Med vanlig "uhh-hvor-er-det-synd-for-os-små-undertrykte-færinger" forsøger man at indynde sig eller tiltuske sig til repræsentation i sammenhænge, som befolkningsgrundlaget ret beset er for lille til at deltage i. Med højtløftet smældende flag skrider den færøske minoritet klynkende frem på den politiske scene i Norden og internationalt skralende deres krav om at være med over alt. Størstedelen af det færøske samfund hepper ivrigt på.

Men hvordan er det færøske samfund? Er der i praksis de samme høje standarder og krav til repræsentation af de interesser, der findes i befolkningen?

Repræsentativt demokrati?

Siden 1948 har vi haft hjemmestyre på Færøerne. Dette system er i princippet et repræsentativt demokrati, der gennem et politisk partisystem vælger de 33 lagtingsmedlemmer, der ideelt set skal afspejle befolkningens interesser og sammensætning.

Imidlertid er der i tiden siden 1948 ikke valgt eller opstillet én eneste person til Føroya Løgting, der ikke er regnet som færøsk af blodet. Eller sagt med nutidige ord, det er åbenbart kun etnisk rene færinger, der af de færøske partier er anset som værdige til at blive opstillet til at repræsentere den færøske befolkning, der ellers rummer personer med kulturbaggrund i mere end 50 nationaliteter.

Færøske andenrangsborgere

For eksempel har der på Færøerne altid boet en stor gruppe af folk, der er opvokset i Danmark. En del af disse kommer ud af færøske

familier der har bosat sig der i den danske del af riget. Disse får automatisk adgang til det politiske system, fordi de er født udenlands af etniske færinger. Men de færinger, der er tilflyttere uden færøske blodsband, bliver gemt væk, glemt og negligeret i det hele politiske system.

Der er en almindelig forekommende indstilling til tilflyttere i samfundene med postkoloniale træk i Nordatlanten, at disse færinger falder udenfor på grund af deres kulturelle baggrund og sprogbrug. Det bevirker så tilsyneladende, at de ikke få samme muligheder som den færinger, der betragtes som etnisk rene. Noget tyder på at de folkeslag, der i deres selvforståelse har været undertrykt, åbenbart mener, at i praksis gælder de demokratiske grundregler ikke for samfund, der har været underlagt er andet lands administration. Derfor mener det politiske system på Færøerne tilsyneladende, at man kan negligere minoriteter i det færøske samfund. Offerrolle-syndromet skaber nye ofre.

Kulturel baggrund ingen hindring

De politiske partier er ikke opmærksomhed på, at demokrati og repræsentation i det politiske system kan ikke være afhængig af kulturel baggrund, for det vil i praksis sige, at det politiske system opdeler det færøske samfund i førsterangsborgere, de rene etniske, der kan repræsentere politisk og vælges til Føroya Løgting, og andenrangsborgere, de etnisk urene, der aldrig kan opnå de samme rettigheder som færinger af blodet.

Dette er temmeligt svært at forsvare for et politisk system, der ikke forsømmer en change for at råbe op om rettigheder for minoriteter, når der er fordele at opnå.

Minoritetsrepræsentation udadtil og hjemme, to forskellige ting

Færøerne nyder ellers godt af tolerance overfor minoriteter

i det politiske system i det danske rige. De to færøske medlemmer i Folketinget repræsenterer 48.500 færinger, altså 24.250 folk pr. færøsk folketingsmedlem. De danske vælgere har en forholdvis mindre repræsentation og de må dele sin indflydelse med 31.000 andre. Så det politiske system på Færøerne er godt repræsenteret i det danske Folketing oven i købet er de to færøske pladser altid til rådighed uanset befolkningsgrundlaget på Færøerne.

Men indadtil er det politiske system på Færøerne ikke så large. Der er halter minoritetsrepræsentationen. Mottoet er tilsyneladende: Hvad udad vindes, skal indad forties.

Er færøsk politik seriøs

I det færøske lagting sidder 33 medlemmer og repræsenterer 48.500 folk. Det giver 1470 folk pr. lagtingsmedlem. Dette svarer under alle omstændigheder til størrelsen af gruppen nyfæringer med anden etnisk baggrund. Det vil sige, at med den nuværende demografiske sammensætning burde der sidde mindst én nyfæring i det færøske lagting efter hvert valg.

Dette gør det yderst vanskeligt for det færøske politiske system, administration og styre at fremstå seriøst som politisk minoritet og seriøs politisk aktør, når der fremsættes krav både i rigsfællesskabet og internationalt. Det er vanskeligt at se, hvorfor færinger skal tages alvorligt i disse sammenhænge, når de ikke engang kan feje for egen dør og give de minoriteter, der eksisterer i det

færøske samfund de samme muligheder?

60 års etnisk politik

I denne tid er der opstillingsmøder til det næste lagtingsvalg og den sørgelige historie gentager sig. Selvom der er en meget stor gruppe af færinger uden familiemæssig tilknytning i det færøske samfund, er der ingen af disse folk, der bliver opfordret til at stille op.

Den største gruppe er færingerne med dansk opvækst, men også islandske nyfæringer findes der en del af. Imidlertid findes der ikke egentligt statistisk materiale, der belyser disse forhold. Folk med oprindelse i det danske rige, Grønland, Færøerne og Danmark fremstår i den færøske statistik i samme pulje. De danskfødte færinger kan derfor ikke ses i de statistiske tal over Færøerne, men et godt bud er at 3-5% af den færøske befolkning er ikke-etniske færinger. Denne andel af befolkningen burde alt andet lige have bevirket opstilling til og repræsentation i lagtinget på et eller andet tidspunkt i de forløbne 60 år. Rent statistisk ud fra den demografiske sammensætning, burde der i det politiske partisystem have været op til en hel del nyfæringer med dansk og islandsk baggrund repræsenteret og et par stykker af disse skulle have siddet i lagtinget, hvis ikke opstillingslister gennem alle årene siden 1948 havde været etnisk rensede.

Demokratia?

Det færøske politiske system debatterer og bruger finansielle ressourcer på at få kvinder mere politisk repræsenteret og på at få

kønslig ligeret i andre forhold. Alt godt om kvindernes repræsentation og det arbejde der foregår i Demokratia, det er velkomment og tiltrængt, men kvinderne egentlig burde ikke beklage sig, de får i det mindste muligheder for at stille op, mens ingen i det politiske system har tænkt sig at få ikke-etniske nyfæringer repræsenteret. Kan vi så kalde Færøerne et repræsentativt demokrati? Man kan i hvert fald ikke kalde det et moderne samfund.

Handlingslammet eller fri

De udefrakommende færinger er et stort aktiv for det færøske samfund. Man kan rolig sige, at de er en essentiel del af den færøske samfundsudvikling, fordi de kommer med nysyn på de færøske forhold, ser på muligheder med friske øjne og bliver initiativtagere til mange fornyelser.

Endnu mere vigtigt er det, at nyfæringer ikke i samme grad som familieforbundne færinger er indviklet i det færøske klansamfunds traditionelle kontrolsystem, som er en meget restriktiv social adfærdskontrol, der fremstår som jantelov med kraftig færøsk kulturislat. Det er ikke tilfældigt, at Sandemose udviklede sine jantelovsteorier i et snævert indgift øsamfund. Loven kunne lige så godt have opstået ved at iagttage de færøske forhold.

Familiebåndene og anden konservativ nepotisme er en af de største forhindringer for et moderne debat, forhandlings- og konsensus-samfund på Færøerne. Eller sagt på en anden måde, tale- og handlefriheden for etniske færinger er omvendt proportionalt med antallet af deltagelser i familiefødselsdage. Etniske færinger er i vid grad handlingslammede til forskel fra nyfæringer, der ofte i princippet kan agere mere frit.

Nyfæringerne tilfører dynamik

At give nyfæringerne plads i

sandt repræsentativ færøsk demokrati havde givet mere dynamik i det færøske system og havde været en tiltrængt hjælp til nutidens meget store udfordringer i det færøske samfund, der lider under de samme demografiske problemer som alle andre udkantsområder i en verden. Også på Færøerne stemmer vælgerne med fødderne og søger mod de pulserende metropoler med den store diversitet og dynamik. Som følge af dette har København i mange år været den andenstørste færøske by og tendensen er sandsynligvis voksende.

Fjern denne pinlige etniske skævvridning

Det er meget vigtigt at modtage og bruge de humane ressourcer, der frivilligt og engageret opsøger mikrosamfund i udkanterne. Disse engagerede tilflyttere er provinsvitaminer, der frivilligt bringer deres liv på Færøerne, tilfører økonomisk og kulturel energi der puster nyt liv i et øsamfund, der har alvorligt ondt i udviklingsdelen.

Så jeg vil her komme med en kraftig opfordring til de færøske partier om at kassere den traditionelle etniske udvælgelse og nationalchauvinisme. Kom så i gang med at få stillet nyfæringer op til næste valg til Føroya Løgting og fjern denne pinlige etniske skævvridning i færøsk politik.

Personligt regner jeg efterfølgende at få en henvendelse om at stille op til næste lagtingsvalg, for eksempel fra Tjóðveldi, der efter egne udsagn gør meget for at fremstå som et moderne parti.

Det havde været et scoop for partiet, at få en så nyskabende nyfæring med i fremtidens partiarbejde. Foreløbigt har jeg allerede hjulpet ham og hans politiske kollegaer i de færøske partier ved i denne tekst at påpege en alvorlig demokratisk mangel ved det politiske system de repræsenterer. Jeg lover at overveje henvendelsen seriøst.